

Förbi förfall och vidare – inledning

Man måste vara redo att prisge alla övertygelser så snart de inte längre överensstämmer med de givna erfarenheterna (Karl Korsch)

Marx utarbetade aldrig någon specifik kristeori. Krisfenomenet är emellertid ett moment inordnat i hans övergripande teoretiskt-praktiska projekt om *kapitalismen och dess störtande*. En specifik kristeori vore motsägelsefull i förhållande till detta. Vad Marx, som *revolutionär* och *kritiker*, ämnade visa var att och hur kapitalismen är ett historiskt övergående samhällssystem, med ett *logiskt* slut där kommunism är en *möjlighet*, och hur denna möjlighet till revolution/överskridande finns inom det kapitalistiska systemet självt, i proletariatet. Abstrakt sett kan man emellertid *fokusera* på och bryta ur *en aspekt* av kapitalismen som samhällligt reproduktionssätt, vilket skulle kunna ge oss en kristeori. Men med dennas fetischkaraktär i åtanke, måste det betonas att ”krisen inte är ekonomisk, den bara presenterar sig som så” (Holloway, *Open Marxism* vol. II), vad den uttrycker är kapitalismens instabilitet som antagonistiskt klassförhållande. Vad vi i följande kommer att göra är att kritisera hittillsvarande kris- och sammanbrottsteorier i arbetarrörelsen genom att försöka härleda deras begränsningar/brister till den tid, det historiska samhälleliga sammanhang för vilket de var de dominerande teoretiska uttrycken. Begränsningarna låg därför inte främst i, som man eventuellt kan förledas att tro, att teoretikerna var intellektuellt svaga, illvilliga, eller något annat på det idémässiga planet. Snarare var de det teoretiska uttrycket för en epoks, en klasskampscykelns begränsningar och alltså samhällligt historiskt betingat (inklusive idémässigt). Det idémässiga planet är följaktligen inte autonomt i förhållande till de materiella villkor som producerar det. Detta innebär även att idéer och medvetande är en aktiv kraft i producerandet av de sakförhållanden som brukar kallas objektiva. Det är på detta sätt som ett subjektivt misstag idag kan leda till ett objektivt faktum imorgon, och därav vikten av revolutionär teori. Dialektiken mellan subjekt och objekt, teori och praxis, innebär följaktligen att man utgår ifrån totaliteten. Och då dessa två poler inte är externa från varandra utan påverkar varandra i ett intrikat växelspel, så måste man både ta frågan om teoribildning och medvetande på högsta allvar eftersom vi inte kan skilja subjektet från objektet. Ingen teori kan förklara sakernas egentliga tillstånd eller ge oss den fundamentala och invariabla kristeorin som förklarar allt. Eftersom samhället är en produkt av sociala relationer, som är i ständig rörelse, är det enda som är permanent mänsklig praxis. Men kommunisters syfte är emellertid inte att förstå utan att förändra världen; därför bör den kommunistiska teorins mål finnas i det faktum att den skildrar att det faktiskt är vi – proletariatet – som genom vår konstituerande praxis producerar kapitalismens totalitet och att det är just detta som gör att den tycks vara utom räckhåll från oss, men samtidigt också därför är möjlig för oss att transcendera.

Marx var inte någon ny politisk ekonom, utan arbetade på en radikal – det vill säga härledde de problem han sökte lösa till dess rot, ”människan själv” – *kritik* av den politiska ekonomin *som* ekonomi. Den borgerliga ekonomin utgår ifrån och tar därmed för givet vad som måste förklaras, nämligen världets väsen: mänsklig *alienerande* praxis. Den borgerliga ekonomins begreppsapparat är de kategorier som uttrycker de ”förvridna former” som uttrycker produktionsprocessen i kapitalismen. Dessa är emellertid inte godtyckligt framtagna för att medvetet mystifiera den kapitalistiska produktionsprocessen som utsugningsprocess, utan är ”objektiva tankeformer”, det vill säga ger uttryck för något som verkligen sker, för denna process.

Förfallsteorin eller teorins förfall?

Större delen av detta nummer utgörs av texten ”Förfallsteorin eller teorin förfall?”, som vi har översatt från den engelska tidskriften *Aufheben*. Texten är viktig, inte för att den ger färdiga svar på hur världen ska förstås, utan för att den tvingar oss att ifrågasätta en lång rad invanda teoretiska perspektiv.

Aufheben kritiserar i artikelns inledande del alla teorier som ger arbetarklassen en passiv eller blott reaktiv roll i övergången från kapitalism till socialism/kommunism. *Aufheben* spårar teorin om kapitalismens naturliga nedgång till Engels och den Andra internationalens ortodoxi. I internationalen stod en falang för teorin om att kapitalismen närmast av sig själv – tack vare högre organisk sammansättning och ökad planering – skulle växa in i socialism. Arbetarpartiernas roll var därför bara att ta över statsapparaterna för att när tiden var mogen fullborda övergången.

Mot detta stod den falang som istället menade att kapitalismen, återigen på grund av sin egen inneboende utveckling, skulle drabbas av kris. I detta läge skulle arbetarklassen agera, tvingad av objektiv nödvändighet, och socialismen införas. Gemensamt för de båda perspektiven var att arbetarklassen inte gavs någon aktiv roll i kapitalets utveckling. Kapitalets rörelse och klasskampen sågs som två skilda ting, som endast fördes samman i själva övergångsögonblicket.

För de revolutionärer som kring första världskriget bröt med Andra internationalens reformism blev det en trossats att

kapitalismen var inne i en förfallsperiod och att den avgörande krisen stod för dörren. Visserligen skilde sig den kommunistiska vänstern från leninisterna genom att arbetarklassen gavs en självständig och drivande roll under revolutionen, men ingen av grupperna såg sambandet mellan arbetarklassens agerande och kapitalets kriser.

Under efterkrigstidens långa uppsving råkade förfallsteorierna i kris, då det blev absurt att hävda kapitalets objektiva förfall under en period då verkligheten gav ett tydligt bevis på motsatsen. Samtidigt framstod teorierna som passiviserande då klasskampen inte gavs någon avgörande roll under uppgångsperioder.

Aufheben lyfter fram den betydelse som grupper som *Socialisme ou Barbarie*, *Situationistiska internationalen* och framförallt den *operaistiska/autonomistiska strömningen* hade för att bryta med det ortodoxa perspektivet och återigen lyfta fram klasskampen som det centrala för både förståelsen av kapitalismen, som för möjligheten att övervinna densamma. I synnerhet den autonoma marxismen lyfte fram arbetarklassen som motorn i kapitalets utveckling och skapade en teori där kriserna ses som ett resultat av arbetarklassens kamp. Strömningen visade också på att tekniken och arbetsprocessen är allt annat än neutral, utan resultat av klasskamp.

Dock fanns det problem även med detta perspektiv. För hur ska kapitalets kriser förklaras under en period som den nuvarande, då arbetarklassens kamp uppenbart befinner sig på en låg nivå, samtidigt som kapitalet genomdrivit en lång rad omstruktureringar av arbetsorganisationen, teknik, transport och organisering av världsmarknaden, arbetsrätt, förhållandet till statsapparater och så vidare? Även det autonomistiska perspektivet blir reduktionistiskt.

Aufheben visar på att *Socialisme ou Barbarie*, *situationisterna* och den *autonoma marxismen* varit ett nödvändigt korrelat för att gå bortom ortodoxins objektivistiska syn på kapitalet, men visar också på dessa gruppers svagheter. Artikeln reser en rad frågor: Hur ska förhållandet mellan arbete och kapital, mellan subjekt och objekt, förstås? Hur ska kapitalets och klasskampens rörelser och kriser förstås? Hur kan en övergång till kommunism bli möjlig? Artikeln ger inga direkta svar, men har inspirerat oss till en intensiv diskussion kring dessa frågor, vilka lett fram till detta försök att formulera ett provisoriskt svar:

Kapital är arbete är kapital

I en och samma process skapas alienation och reifikation, arbetaren som arbetar och kapitalet som kapital. Kapitalet är i grund och botten arbete¹: tidigare *alienerat* arbete som vänts mot arbetaren i form av produktionsmedel och varor, samt levande arbete som skapar nytt *alienerat* arbete. På samma gång existerar arbetaren som en del av kapitalet, vilket Marx betonar i *Grundrisse*:

Det är uppenbart, att arbetaren inte kan bli rikare genom denna utbytesakt i vilken han ger bort den skapande kraften i sin arbetsförmåga, liksom Esau gav bort sin förstfödsrätt för en skål linssoppa. Tvärtom måste han ... utarma sig därigenom att hans arbetes skapande kraft etableras mot honom som kapitalets kraft, som en främmande makt. Han avyttrar arbetet som rikedomens produktivkraft; kapitalet tillägnar sig det som sådant. Att arbetet skiljs från ägandet av arbetsprodukten, alltså från rikedomens, bestäms därför genom själva denna bytesakt. Det som framstår som ett paradoxalt resultat ligger redan i själva förutsättningen. ... För arbetaren blir alltså hans arbetsproduktivitet en främmande makt. Detsamma gäller hans arbete överhuvudtaget, såvida det inte gäller förmåga utan rörelse, verkligt arbete. Omvänt förökas kapitalet genom att tillägna sig främmande arbete. ... Därför glömmes de som hävdar att all produktivkraft som tillskrivs kapitalet är överförd, en överflyttning av arbetets produktivkraft, just att kapitalet självt väsentligen är denna överflyttning, denna överföring, och att lönearbetet som sådant förutsätter kapitalet, att lönearbetet å sin sida också är denna omvandling, och att denna omvandling är den nödvändiga processen varigenom arbetets egna krafter bestäms som för arbetaren främmande krafter (*Grundrisse* (1857-58), s. 103f).

Förhållandet mellan arbete och kapital är alltså inget yttre. Det handlar inte om ett krig mellan två parter, som kan erövra nya områden från varandra. Istället så utgörs kapitalets kärna av relationen mellan arbete och kapital, vilket innebär att kapitalet i sig är klasskamp.

För arbetaren innebär kapitalprocessen alienation. Arbetaren skiljs från den egna skapande förmågans bruksvärde, liksom från arbetets produkt. Istället blir arbetet för arbetaren till en vara, vars nytta endast utgörs av bytesvärdet. Genom alienationen framstår samtidigt kapitalet som en yttre makt, som ett avskilt objekt, ett "sinnligt översinnligt ting", med sin egen naturbundna logik. Även de producerade varorna framstår som ting utan relation till de mänskliga relationer ur vilka de skapats.

För arbetaren blir det döda arbetet en främmande makt i dubbel bemärkelse. Arbetaren skapar dels produktionsmedlen och förfinar dessa ständigt. På så sätt skapar han sin egen underordning och exploatering. Dels skapar arbetaren konsumtionsvarorna, bytesvärdena, i allt större mängd och ökad variation, och påför därigenom sig själv arbete (genom att

¹ Se emellertid Marx' brasklapp i *Grundrisse* (1857-58) (*Grunddragen... Zenit/R&S*, 1971), s. 65ff där han kritiserar en ahistorisk syn på arbetet, att allt arbete är kapital, och betonar den kapitalistiska formbestämningen – *alienerat* arbete, *lönarbete* – "utan vilken det inte är kapital".

behoven av bytesvärden ökar). Såväl alienationen som den reifierade världen, där kapitalet framstår som objektiv natur och varorna som opersonliga ting har alltså sin upprinnelse i produktionsögonblicket, för att sedan genomkorsa det kapitalistiska samhället i helhet.

Om klasskampen spåras till själva kärnan i kapitalismen, blir det uppenbart att klasskampen inte kan vara något yttre, i förhållande till ett kapital som följer egna lagar oberoende av denna. På samma gång blir det uppenbart att kapitalet inte heller är något som endast passivt reagerar på arbetarnas kamp. Kapitalet, kapitalförhållandet, det vill säga det antagonistiska klassförhållandet, är sålunda en ”processerande motsättning”.

Konkurrensen mellan kapital leder till att varje enskilt kapital ständigt är tvunget att förmeras för att överleva. Konkurrensen driver kapitalisten till att förändra produktionen till arbetarklassens nackdel, minska det variabla kapitalet i proportion till det konstanta, öka utsugningsgraden, vinna marknadsandelar och så vidare. Varje kapital kämpar därför mot sina arbetare, inte enbart reaktivt utan på grund av eget intresse, vilket tvingar arbetarna att svara mot detta agerande. Genom konkurrensen, och den därur följande klasskampen, förändrar kapitalet på så sätt sin egen sammansättning och därigenom klassammansättningen.

Från arbetarklassens sida förs samtidigt ständigt en kamp, medveten eller omedveten, om att minska arbetet, få så mycket av det skapade värdet som möjligt och en så dräglig situation som möjligt under arbetet. Denna kamp, i centrum av värdeförmerandet, tvingar naturligtvis kapitalet att agera. Den enskilde kapitalisten kan inte vika många tum för arbetarklassens krav om hon/han vill överleva. Arbetarklassens kamp förändrar på så sätt såväl den egna sammansättningen som kapitalets sammansättning, vilket i sin tur återigen förändrar klassammansättningen. Både arbetarklassen och kapitalet är på samma gång aktiva och reaktiva.

Nyckeln är att se konkurrensen mellan kapital som den främsta förmedlingen mellan kapitalets ”objektiva” lagar och den kamp kapitalet för mot arbetarklassen. Det är framförallt genom de enskilda kapitalen som förändringar i arbetsorganisation och teknik sker, som den tekniska klassammansättningen förändras och försök görs att öka intensitet och utsugning. Däremot är naturligtvis inte detta den enda förmedlingen, utan kapitalet agerar också kollektivt genom intresseorganisationer, stater etc, och kan ha nog så genomarbetade strategier på detta plan. Dessa är dock aldrig helt stabila och kapitalet står aldrig helt enat bakom dem – då dessa försök att säkra totalkapitalets överlevnad (mot såväl arbetarklassen som konkurrensen mellan kapital) ofta hamnar i konflikt med enskilda kapitalens intressen. Kapitalet kan aldrig bygga en fast världstruktur då som bekant allt som är fast förflyktigas, även kapitalets egna monument.

Kapitalistiska kriser måste förstås som en dialektik mellan klasskampen och konkurrensen mellan kapital. De båda faktorerna är alltid sammanflätade. Å ena sidan kan arbetarnas kamp leda till att värdeförmeringen för kapitalet bromsas samtidigt som kostnaderna för det variabla kapitalet stiger (om produktiviteten sjunker på grund av motstånd från arbetarna och lönerna stiger). Detta leder naturligtvis till en form av kris för det enskilda kapitlet som på något sätt måste agera. Påverkar en våg av kamp kapitalet som helhet leder det också till att profitkvotens fall påverkas, med problem för kapitalet i stort.

Å andra sidan behöver kapitalet bromsa ett fall i profitkvoten till följd av konkurrensen mellan kapital genom att öka produktiviteten, det vill säga öka utsugningsgraden, och hålla lönerna nere (för att minska det variabla kapitalets andel och öka mervärdet). Om arbetarklassen genom sin kamp saboterar alla sådana försök, och istället genom exempelvis arbetsvägran minskar produktiviteten, så påskyndas profitkvotens fall, och därigenom krisen.

Det finns dock ingen anledning att tro att kapitalismen skulle råka in i den totala krisen eller den absoluta nedgången. Även när vissa delar av systemet är i kris har andra visat sig välmående och efter en massiv kapitalförstörelse – eventuellt innefattande storkrig – har den djupaste depression kunnat vändas i nya tillväxtperioder.

Transcendens eller övergångsproblem

En annan fråga som inte heller den är självklar är kopplingen mellan kris, slutet för kapitalismen och övergången till kommunism. Som *Aufheben* visar såg det tidiga 1900-talets revolutionärer ofta krisen som en förutsättning för socialism och många väntade sig att kapitalismen skulle gå in i en form av slutgiltig kris. I ”Tillståndet i världen”, som vi publicerade i förra numret, vänder Dauvé och Nesic på perspektivet och menar istället att förutsättningarna för en revolution är som bäst i en välmående kapitalism på uppgång. Tanken är att om möjligheterna till reform är prövade, men kapitalismen ändå inte kan uppfylla människors behov, är drivkraften större att överge systemet.

I historien har vi sett revolutionära rörelser både i krissituationer: efter krig, när statsapparaten bryter ihop och så vidare. och i relativt välmående perioder med Frankrike -68 och Italien -69 som typexemplen. Som vi ser det finns det ingen anledning att kategoriskt binda sig vid vare sig en uppgång eller en nedgång. För oss är det centrala att kommunism inte är kapitalismens mål, inte följer naturligt ur kapitalismens utveckling, utan är en radikal brytning med kapitalismen. Kommunismen är en möjlighet, som förutsätter mänskligt agerande, inget som inträder av sig själv.

Kapitalets motsättning är på samma gång också arbetarnas motsättning, då dessa på samma gång är arbetskraft och

arbetarklass – klass i sig, för sig och *mot sig!* Som arbetskraft är arbetaren en del av kapitalet, med intresse av att det finns någon att sälja arbetskraften till, med intressen att försvara i arbetsprocessen (anställningstrygghet, bättre villkor, högre lön, etc.), samt med institutioner som partier och fack – arbetarrörelsen – som försvarar dessa. Som arbetskraft har arbetaren ett intresse av att kapitalet består, att arbetet sker under ordnade former och att lönen betalas regelbundet. Som arbetarklass finns däremot intresset av att upphäva alienationen, slippa ur rollen som alienerad arbetskraft och upphöra att vara arbetare. Ofta finns dessa tendenser närvarande samtidigt, i samma kamp. Den revolutionära processen innebär inte upphöjandet av arbetaren, utan negerandet av hela arbete/kapital-relationen.

Praktisk reflexivitet

Huvudfelet med all hittillsvarande materialism ... är att föremålet, verkligheten, det sinnliga bara uppfattas i form av *objekt eller åskådningen*; däremot inte som *sinnlig mänsklig verksamhet*, inte som *praxis*; inte subjektivt (Tesar om Feuerbach, *Människans frigörelse*, Daidalos, 1995, s. 131).

Marx' teori, och vår, har inte något objekt. Vi står inte utanför och reflekterar över något objekt utan befinner oss *i* "objektet". Vårt teoretiska projekt, *riff-raff*, är vår "*praktiska reflexivitet*", för att låna en term från Gunn i *Open Marxism* vol II, i den samhällliga process vi befinner oss i och är en aktiv del av, det vill säga klasskampen i det kapitalistiska samhället på 2000-talet. För oss är teori och praktik två moment av samma samhällliga, det vill säga mänskliga, process, av samma dialektiska kontinuum. Med andra ord sitter vi inte i något elfenbenstorn och kontemplerar över den kamp som förs på marken nedanför, vi finns mitt i den och tvingas därför att reflektera och teoretisera över den. Detta gör vi inte *för* den imbecilla arbetarklass som – sägs det – inte kan utveckla annat än på sin höjd en reformistisk (tradeunionistisk, Kautsky/Lenin) medvetenhet och därför är utlämnad åt lärde män ur den intellektuella medelklassen att få injicerat ett revolutionärt medvetande. Vi gör det *för oss själva*, som delar av detta proletariats kämpande tillvaro, det vill säga den "verkliga rörelsen", den "inför våra ögon pågående historiska rörelsen", men menar att det i och med detta även har sin giltighet för andra i samma situation.

Klassmedvetande är dock inte något som produceras homogent eller av sig självt; arbetarklassen kan inte på något mekaniskt vis växa in i ett kommunistiskt medvetande. Då det är arbetarklassen som är och möjliggör kapitalet så kan bara ett kommunistiskt medvetande framträda när arbetarklassen ifrågasätter sig själv (som *arbetare*, det vill säga som vara) och därmed kapitalismen. Olika grupper av arbetare har därför beroende av både subjektiva och objektiva faktorer skilda "grader" av klassmedvetande, men då de objektiva omständigheterna som arbetarklassen producerar och är en produkt av alltid är kapitalistiska omständigheter (en produkt av en viss form av subjektivitet; "arbetskraftens") så innebär klassmedvetandet att kampen försöker förintä och försvaga det som producerar denna objektivitet. I denna kamp kan proletariatet inse sin klass' belägenhet och sin revolutionära potential. Klasskampen producerar alltså en form av subjektivitet som påverkar de objektiva faktorerna. Därför är teoribildningen och ideologiproduktion allt annat än en kontemplativ och intellektuell syssla som endast betraktar världen, istället är det en del av den revolutionära rörelsens praktiska försök att välta kapitalismen över ända. De objektiva omständigheterna är de omständigheter som försöker reducera den kämpande klassen till variabelt kapital det vill säga arbetskraft, men kampen mot kapitalismen ger alltså arbetarklassen möjligheten att se att det är just detta subjekt som kan förintä den kapitalistiska objektiviteten. Den kommunistiska teoribildningen är således inget som sker autonomt från arbetarklassens kamper; situationisternas teoretiska kritik av arbetet på 1960-talet var bara på ett formellt plan separerat från de miljoner arbetare som praktiskt bekämpade arbetet. Den revolutionära minoriteten kan därför redan idag ge verktyg och redskap som är användbara i den praktiska klasskampen om dessa teoretiska verktyg i sin tur är en produkt av praktik. Francois Martin skriver i texten "Klasskampen och dess mest kännetecknade aspekter de senaste åren" om det organiska och dialektiska sambandet mellan teori och praktik:

Idag kommer revolutionärer att tvingas motsätta sig kapitalet i praktiken och därför är nya teoretiska uppgifter nödvändiga. Det är inte tillräckligt att vara överens på idénivån utan man måste gå till positiv handling och först och främst intervensera i pågående kamper för att på så sätt bekräfta sina uppfattningar. Kommunisterna behöver inte bygga ett separat parti, åtskilt från det som gör sig gällande i praktiken i vårt samhälle; dock måste de ändå kämpa för sina positioner så att den verkliga rörelsen inte slösar bort sin tid på meningslösa och felaktiga strider. Organiska länkar (teoretiskt arbete för praktisk aktivitet) måste upprättas bland dem som tror att vi rör oss mot en konflikt mellan proletariatet och kapitalet.²

Trots att kommunisterna är en aktiv del i klasskampen så vore det felaktigt och direkt skadligt att se revolutionärer som klasskampens ledare eller ställföreträdare. Om inte kommunismen existerade som en materiell rörelse skulle kommunistisk teori inte vara värd mer än metafysik. Klasskampen är en materiell rörelse, en produkt av kapitalismen. Revolutionärer kan

² Gilles Dauvé, *Vägrandets dynamik*, en antologi som vi tillsammans med Subversiv Media planerar att ge ut sommaren 2004. För förhandsbeställning, maila oss: info@riff-raff.se

därför inte på egen hand producera klasskamp och missnöje, vår uppgift måste finnas i att försöka radikaliserat och utveckla de kamper och det missnöje som vi själva är en del av. Teori skall således ses som en slags ansats till handling, ett analytiskt verktyg och inte blott en neutral bild av verkligheten. Kommunisterna är aldrig ensamma utan känner precis som alla andra proletärer ett praktiskt behov av att sluta vara proletärer och kan precis som alla andra arbetare bli en levande och kämpande del av den verkliga rörelsen. Gilles Dauvé skriver med detta i åtanke i inledningen till "Kapitalism och Kommunism":

Kommunismen är inte ett program som man omsätter i praktiken eller får andra att omsätta i praktiken, utan en social rörelse. De som utvecklar och försvarar den teoretiska kommunismen har inga fördelar framför andra, de har endast en klarare förståelse och ett mer precist sätt att uttrycka sig; precis som alla de som inte är särskilt intresserade av teori, känner de det praktiska behovet av kommunismen. De har inga som helst privilegier; de bär inte på den kunskap som kommer sätta revolutionen i rörelse; men, å andra sidan, fruktar de inte heller att de ska bli "ledare" bara för att de förklarar sina åsikter. Den kommunistiska revolutionen är precis som alla andra revolutioner produkten av verkliga behov och levnadsförhållanden. Problemet består i hur man skall lyckas synliggöra en existerande historisk rörelse.³

Att den teoretiska minoriteten är isolerad från andra proletärer under icke-revolutionära omständigheter är emellertid helt normalt med tanke på att kapitalismen i sig innebär att intellektuellt och manuellt arbete, teori och praxis, separeras och ses som två skilda kunskapsfält. Den revolutionära rörelsen måste därför försöka försvaga denna arbetsdelning och för att teorin skall kunna nå andra måste den vara en produkt av omständigheter som andra kan känna igen. Revolutionärens isolation och avskildhet kan dock försvagas under ett uppsving i klasskampen och om den revolutionära minoriteten lyckas förverkliga sin filosofi så kan den bli en materiell kraft i kampen mot klassamhället.

Kapitalistiskt språk *vs* ett adekvat

Detta teoretiska moment måste många gånger vara svårgreppbart. Det borgerliga abstrakta språket ingår – tack och lov, många gånger – inte i vårt vardagliga vokabulär och kan dessutom i *bästa fall* endast *antyd*a vad som åsyftas. Vi är alltså ständigt tvungna att "dechiffrera" det. Om detta skrev vi – genom Dauvé/Nesic – även i förra numret: "All den vokabulären [från ekonomin, filosofin, sociologin] (och den världsbild den förmedlar) tillhör specialiserade kunskapsfält, allihop inadekvata för människans frigörelse, och måste därför överges. Fram till dess måste vi utarbeta en 'enhetlig' kritik med hjälp av och emot dem" (s. 88). Vi strävar emellertid hela tiden efter att göra oss så klara som vi är kapabla till och som ämnet tillåter. Dock skriver vi främst, förutom för oss själva, för dem som är villiga att lära något nytt, alltså även vill tänka själva.

I anslutning till detta block kring "förfallsteorin – teorins förfall" publicerar vi även för första gången på svenska två texter från diskussionerna kring kapitalismens kriser och förfall som fördes i den kommunistiska vänstern i Europa på 1930-talet; Karl Korschs "Om några principiella förutsättningar för en materialistisk diskussion om kristeorin" och Anton Pannekoeks "Teorin om kapitalismens sammanbrott" från *Proletarier* respektive *Rätekorrespondenz*. Utifrån något olika perspektiv ger texterna sina bidrag till diskussionen om kapitalismens ändlighet och den proletära revolutionen. Den senare texten refereras till av *Aufheben*, och med den avslutande meningen är vi så tillbaka vid den punkt där vi med denna vår inledning vill börja – "proletariatets självbefrielse är kapitalismens sammanbrott".

Vi bjuder även denna gången på två bokrecensioner som till stor del knyter an till temat från #3-4 – konceptet klassammansättning. Den ena recensionen är om våra tyska kamrater i Kolinkos "militanta undersökning" från callcenters, där vi lyfter fram det positiva i deras exempel på militant undersökning i praktiken. Emellertid kommer vi med viss kritik när det gäller deras "interventionistiska" hållning vis-à-vis de "vanliga" arbetarnas tillvaro på arbetsplatsen, som vi menar kan föra med sig risken att smyga in en neo-leninistisk avantgardism.

Numrets andra recension är av den amerikanska sociologen Beverly Silvers bok *Forces of Labor: Workers' Movements and Globalization Since 1870*. Utifrån arbetarkampdatabasen World Labor Group tecknas de övergripande mönstren kring arbetarklassens kamp sedan 1870. Hennes underliggande princip gäller förhållandet mellan kapitalets utveckling, omstrukturering och omlokalisering av produktionen och utvecklandet av arbetarklassens kamp och sammansättning. Hon fokuserar på de två historiskt dominerande kamp- och ackumulationscentren i tur och ordning textil- och automobilbranscherna, och lyfter hypotesen om framtiden, huruvida utbildningssektorn i vid bemärkelse kan tänkas spela samma centrala roll framöver vad det gäller arbetarkampen.

Vi introducerar dessutom en serie Marx-Engels-texter som tidigare inte funnits tillgängliga på svenska, som vi av olika praktiska anledningar finner relevanta och som vi dessutom menar är av "idéhistoriskt" intresse att översätta och

³ Ibid

publicera. Först ut är Marx' och Engels' förord till den andra ryska utgåvan av "Kommunistiska Manifestet" från 1882, där de framhäver den ryska bondekommunens kommunistiska potential även utan att det kapitalistiska produktionssättet konsoliderats på rysk mark. Spännande tankar, i all sin korthet, och ger ytterligare bevis på att nämnda herrar var allt annat än akademiskt lagda ekonomer, utan snarare just revolutionära kommunister.

Maj 2004